

Itxaso Compañon Arrieta

«Upategi handiak dira enpresa, ez gu, nekazariok»

Mahatsaren orpotik dator mama gozoa. Mahatsaren orpoari, mahatsondoari mikrofonoa jarri eta usteko ez genituen historiak ekarri dizkigu azalera. Dena ez da mama gozoa izan.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Elkarrizketan nator, Itxaso.

Elkarrizketa niri? Merezi al dut, bada, elkarrizketa?

Nork merezi du?

Pertsona arrunta ez denak.

Arrunta zarelakoan?

Bai.

Ikusiko dugu poliki-poliki. 28 urte dituzu, nekazaria zara, mahastietan lanean... Enpresaburu?

Zorrak ditudanean besterik ez. Kar, kar, kar.

Zorrak izateko garaia da, krisia eta beste.

Bai, baina libre naiz hortik, zorrik ez dut. Alderantziz, dirua gastatzeko gogo handia, etxeko upategian dirua inbertitzeko nahia, hura berpizteko asmoa. Proiektu mordoak daukat, horretarako dirurik ez. Gurean upategia eta soroa ditugu ondare, hori da gure ondasuna, traktorea barne! Hamarren bat hektarea ditugu neba eta bion artean. Bera gaztea da eta ez dauka soroan lan egiterik. Urtean berrogeita hamar mila mahats jasotzen dugu, eta ardoa egiten. Saldu, berriz, ontziratu gabe saltzen dugu. Horretan ere badut gogo bat. Datorren urtean etiketatzen hasteko asmoa daukagu. Izena ere badut, baina ez daukazu publikatzerik oraindik...

Zer ekarriko dizu etiketatzeak?

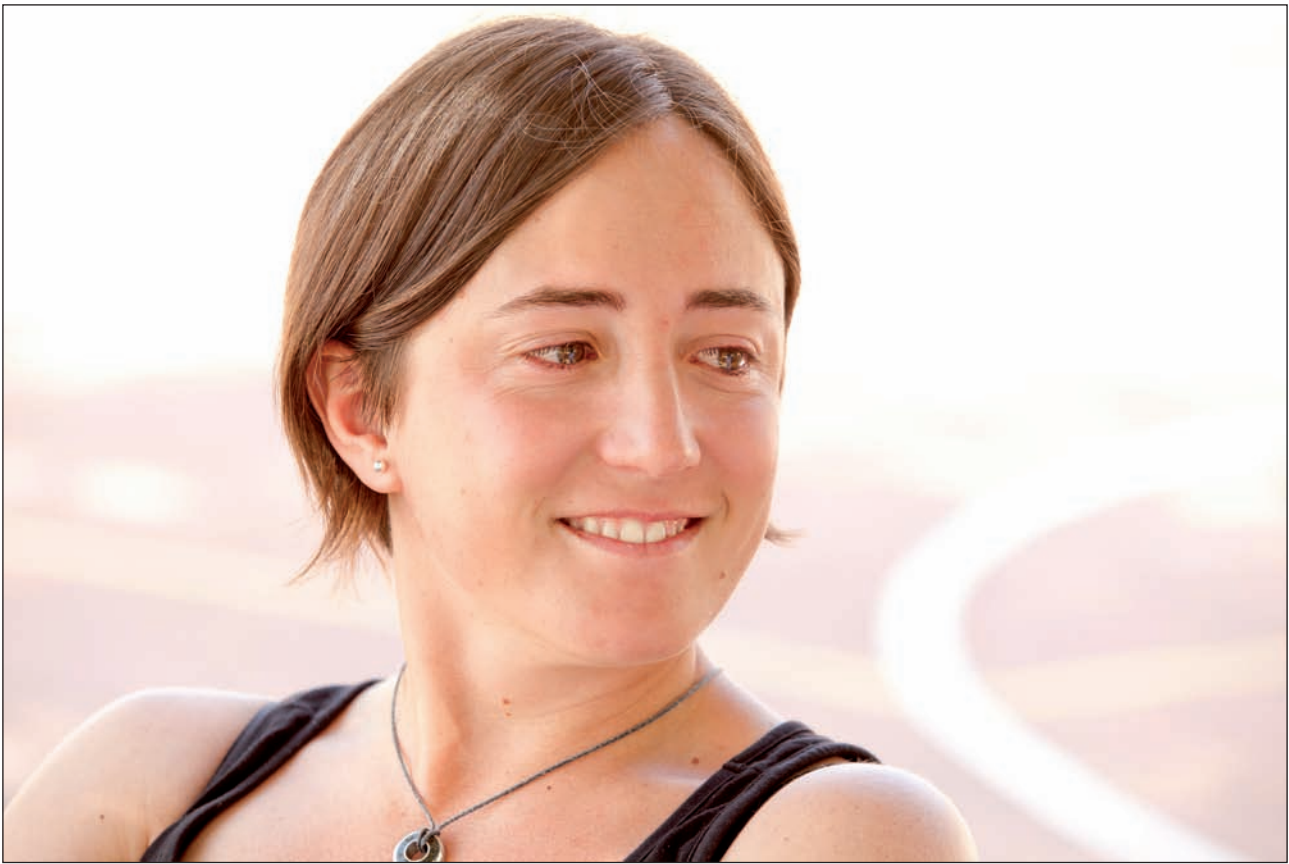
Lehenengo eta behin, lana. Dirua ez dakigu, lana seguru da! Baina saiatu beharra daukat. Ardoa etiketatuta saltzeak irabazia handitzea

dakar. Ontziratu gabe salduta, irabazia txikia da. Baina esan dizut, etiketatzeak lan handiagoa esan nahi du. Eta inbertsioak. Etiketa diseinatu, ontziratzeak eta etiketatzeak makinan erosi. Lana beti. Irabazia, beharbada. Begira, kontuak atera nituen, eta egiten dudana ardoaren %20 ontziratuko banu, gainerako %80k ematen didana besteko irabazia izango nuke: %20 batean, %80 bestean, eta irabazia parean! Zer edo zer egin beharra dago. Helduek ez dute saltsa horretan sartu nahi. Lana da. Nekatuta daude, beharbada. Esango dizut, batzuek ardorik ere ez dute egiten! Upategi handiei mahatsa saldu besterik ez. Lana gutxiago, irabazia ere gutxiago.

Nortasun agiria

Itxaso Compañon Arrieta (Lantziego, 1984). Nekazaria. Jaioterrian egin zituen lehen ikasketak, eta Lapuebla Labarkako Assa Ikastolan batxilergoa. Andoingo Bideo eta Zine Eskolan izena eman eta egin zituen han bi urteko ikasketak, eta handik Bartzelonara jo zuen, postprodukzioa lantzeko asmotan. 2005ean, Lurdes Arrieta amaren heriotza, auto istripuan. Handik bost urtera, 26 urte Itxasok eta film batean lanean Almerian [Espainia], aitaren gaixotasunaren albiste. 2010ean hil zen Felix Compañon, aita. Gurasoak sasoiz hilak, mahastietara bidea hartu zuen, arbasoen legean, eta era berean, nekazari eskolan ikasitakoak azpikoz gora jartzeko duen premian.

Non ikasi duzu nekazari lanean?

Ez dut ikasi oraindik. Ez dakit. Ikasten ari naiz.

[Malakoak darizkio] Zerk hunkitu zaitu? Ardoa etiketatzen duzunean jarriko duzun izenak?

Gauden lekuak ere bai.

Beharbada horrek ekarri nau hona, ikastola atari honetara, nik jakin gabe. Kontatu beharra dut. Zuen ama Lurdes Arrieta zenak abiarazi zuen Lantziegoko ikastola 1979-80 ikasturtean. Huraxe herriko lehen andereñoa. 2005ean hil zen, auto istripuz, ikastolako beste bi andereñoekin batera. Handik bost urtera hil zitzaizun aita, Felix Compañon, minbiziak jota. Bizitza irauli zitzaizuen.

Gutziz. Ikaragarri diferentea da orain. Lehen ez genuen arazorik. Hobeto esan, bagenituen,

Traktore iraulia Facebook-en

"Traktorea irauli nuen behin. Onik atera nintzen, ordea. Irten traktoretik eta ondoko Upategira joan nintzen. Han, lagun bat: 'Mendi, traktorea irauli dut', 'zer ari zara, ordea?'. Bera urduri, ni lasai. Traktorea ikusi zuen, eta haren kezka: 'Seguru onik zaudela?'. Ez nuen okerrik. Are gehiago, kamera hartu, gupil gainean jarri eta argazkia egin nuen. Eta Facebook-en jarrita daukat, lehenengo urte hartako egunerokoarekin batera. Jarraitzaile mordoa izan nuen".

baina gurasoek hartzen zituzten beren gain. Haiena zen ardura. Gure beldurrak ere haien esku uzten genituen. Orain ez da horrelakorik. Orain nik daramat hori dena: ardura, beldurra, etxekoak zaindu beharra, neba, aitona, izeba... Patriarka hutsa naiz. Asko gogortzen zaitu egoera honek, baina nahikoa duzu konfiantzazko lagun bat izan ondoan, negarrez hasteko. Eta, hala ere, pozten nau negarrez hasteak, urguilua daukat. Gertatu zena gertatu zen, bai, bikaina nuen ama, bikaina aita, eta horrek negar egiteko poza ematen dit. Kanean ere, han esango dute: "Hara, hor doa *la moza*-ren alaba!". Eta ondoko herrira joan, eta galdetuko didate: "Eta zu zeinena zara?", "andereñoaren eta *el mozo*-ren alaba". Begiratzen didate eta esaten dute: "Ai, zer pena!". Ez zait horrelakorik gustatzen. Nahiago ditut bestelakoak: "Aurrera, ausarta zara!". Aita hil eta mahastiak lantzen hasiko nintzela erabaki nuenean, batzuek: "Baina nola landuko dituzu, bada, zuk mahastiak? Nola eraman behar duzu traktorea?". Orain bestela esaten didate: "Zein ondo egokitzen zaizun traktorea!". Edo, "azkarregi zoaz!", edo beste edozer. Jendea!

"Zein ondo egokitzen zaizun traktorea!"

Traktorea hartu behar izan nuenean, galdezka joan nintzen: "Baimen berezia behar da traktorea gidatzeko?". "Ezta pentsatu ere! Gizo-

nezkoek eramaten badituzte, zertan beharko da baimen berezia!”, erantzun zidaten. Eta uzta garaian hartu nuen traktorea lehenengo aldiz. Aurrera eta atzera. Dortoka eta erbia ditu marraztuak, bata aurrerako, bestea atzerako. Eta poliki-poliki hasi nintzen. Osabak esan zidan: “Zu ibili eta ez utzi ibiltzeari. Uzta garairako, prest izango zara”. Baita zera ere ibili! Ulertu nuela ikusi nuenean, beste zer edo zeri ekin nion. Uzta heldu zenean hartu nuen.

Baduzu soro lanerako adorea.

Egin behar da.

Hirugarren uzta izango duzu aurtengoa.

Atzo hasi nintzela esaten dut nik. Denbora gutxi. Lehenengoan uzta jaso besterik ez nuen egin. Iaz, prozesu osoa bete nuen, eta aurtengoa izango dut nire lehenengo ardoa. Horretan nago.

Ardoa gustatzen zaizu? Aita zenari ez zitzaion gustatzen.

Ez, hari ez. Niri bai. Amak berriz, ardo zuria nahi izaten zuen, edo aukeran xanpaina, kar, kar, kar. Niri ardoa gustatzen zait, bai gure etxekoa, bai besteetakoa. Besterena dastatzea gustatzen zait, gurea hobetzeko. Zenbat egun eduki duen sotoan, gehiago ala gutxiago, halako edo halako gustua ateratzen dion... Mundu bat da ardoa.

Aita hil aurretik Bartzelonan zinen, irudi munduan buru-belarri sartuta, postproduzio ikasketak burutzen.

Bai. Andoingo Bideo eta Zine Eskolan ikasi eta Bartzelonara joan nintzen, ikasketak sakontzera. Aitaren heriotzan, pentsatu nuen: “Zer egin behar dut nik orain? Dena saldu? 60 urte dituzten mahastiak saldu? Ezta pentsatu ere!”, eta mahastiak neuk lantzea erabaki nuen. Urguilua, harrotasuna. Inork ez ninduen behartu, eta gustura ari naiz nekazari

Berria, ondua, erreserba

“Urteko ardoa da edatekoa. Ondua eta erreserba dastatzekoak dituzu. Baina eguna joan eta eguna etorri edateko baldin bada, ardo berria. Baliteke iritzi subjektiboa izatea, baina nire inguruan batek baino gehiagok du iritzi bera. Eta nekazariak dira, eta ardoa egiten dute, eta edaten dute. Beraz, nik ez nuke dudarik egingo”.

Bideo eta zinema

“Ez dut mundu horretan segitu nahi. Lagunartean zenbait lan egin, baliteke, etxeko bideoren bat... Afixaren bat, dela festarako, dela pintxo-potea egiteko... baina besterik ez. Ez nago irudi munduan lan egiteko. Eta ez nuke aldatuko”.

lanean. Lehenengo urtean, saioa egin nuen. Mahatsondoak kimatzea, adibidez, zaila egin zitzaidan. “Mahatsondoak alferrik galtzen ari naiz”, esaten nion neure buruari. Kimatu eta kimatu. Ez nuen uste mahatsondo haietatik ezer etorriko zenik. Baina hostoa ematen hasi zirenean, hazten, tentetzen... zeharo harritu nintzen.

Nork erakutsi zizun kimatzen?

Nebak. Eta nebari, aita zenak. Horrela. Horregatik esan dizut oraindik ikasten ari naizela. Kimatu behar denean, han ariko zait neba: “Luzeago moztu” batean, “motzago”, bestean. Baina ikasi dut ez dagoela kimatzeko modu bakarra. Nork bere gustua du, eta bere neurria. Niri, esaterako, nebak erakutsi dit, eta haren eskola dut. Tira, bestelako eskolara ere joan naiz, Guardiara, baina teoriak dioena ezin da praktikara eraman: “Hainbat graduako angeluan moztu behar da mahatsondoa”. Esan bai. Baina mahatsondo mordoa mahastian, zuk kimatu zain, bakoitzari dozena erdi ebaki egin behar dizkiozu, eta zoaz banaka-banaka angelua neurtzen eta haren arabera moztzen. Ez da posible. Nebak, hartu gurazeak eta klis-klas, klis-klas. Lan polita da. Gainera, neure nagusia naiz. Horrek ere badu abantailarik. Gutxi kobratu arren, nagusia naiz.

Gutxi kobratzen duzula? Nekazarien mundutik kanpo, sinonimo dira ardoa eta dirua...

Bai, hala esaten didate Azpeitian: “Errioxakoak ondo bizi zarete, gero!”. Eta nire erantzuna: “Ez naiz ez ondo bizi, ez Errioxan”. Hau Araba da!

Eta hemengo ardoa ez da Errioxa ardoa, Arabako Errioxako ardoa baizik. Zertan da izenaren kontua?

Lehen Logroño zen, orain Errioxako Komunitatea du izena. Bada sari bat, Errioxa Prestigioa izenekoa. Sari banaketa ekitaldian, sari-

Euskal Museoa

Miguel de Unamuno plaza 4
48005 BILBO

Tel. 94 415 5423

museoa@euskal-museoa.org

www.euskal-museoa.org

dunarekin batera han izango dira Errioxako Komunitateko presidentea, beste zenbait ordezkariarekin batera, denak Logroñoakoak. EAEtik, Arabako diputazioko ordezkaria, jendartean jarrita. Madrilen ere ez gara ezer. Hori bai, dirua behar denean, euskal gobernuari eskatzen diote! Lehenak dira ordaintzen.

28 urteko nekazari Itxaso Compañon Arrieta Gasteizen izan dela jakin dut, sindikatuko bileran.

Ahal izan dudana leku guztietan sartu naiz. Sartu beharra nuela uste dut. Gazteoi mugitzea dagokigu. Ematen du ondo bizi garela, baina ez da horrela. Kobratzen duguna kobratuta... Ez dakit nola ez dauden traktoareak errepide bazterrean erreta! Irabazten dugun diru apurra ondoko urteko mahastia zuzentzeko behar izaten dugu. Upategi handiak nekazariak estutzen eta estutzen ari dira, “itoko zara, itoko zara!” esanez, baina zeharo ito gabe. Beraientzat lan egitera behartuak gaude, esateko moduan, gutxi ordaintzen digute. Horregatik sartu nintzen sindikatuan. Arabako Errioxako Ardoaren Kontseilu Erregulatzailan ordezkari naiz, Sustapen Batzordeko kide naiz bertan, eta bilkura osoan ere askotan hartzen dut parte. Guardian izaten dira bilera horiek. Gasteiza ere joaten naiz, dela Acción Rural, dela UAGA...

OFF THE RECORD

Ore berezia

Lehenbizi, Lurdes ezagutu genuen, ama, andereño Lantziegoko ikastolan. Hantxe egin zuen senarra, Felix. Ondoren, haien seme-alabak, Itxaso eta Unai. Ikusten ditugunero, haien baitan bizirik ditugu hala Lurdes nola Felix. Jende maitagarria gurasoak, eta maitasun horixe dute ematen, eta hartzen, Itxasok eta Unaik. Ore bereziko lantziegotarrak.

Baina konturatu naiz nekazari helduak direla erakunde horietakoak, eta gazteekin egin nahi dut lan. Eta plataforma bat lantzen ari naiz: Arabako Errioxako Nekazari Gazteen Plataforma Independentea. Lagun batzuk elkartu gara, eta lanean hastekoak gara.

Sentsibiltate ezberdinak dituzue batzuek eta besteek, helduek eta gazteek?

Gazteak gurasoen mende ari dira lanean. Gurasoek berriz, ez dute egunerokoa besterik ikusten. Upategi handiek ematen dietena hartu, eta bizi. Gazteak ez dauka erabakitze-ko indarririk ere. Gurasoen eskuetan dago dena. Mahastietan jende adineko asko dago oraindik, eta jende hori mugitzea ez dago batera erraz. Eta aitak semeari minuta pagatzen dion bitartean, nahiko lan. Egoera ez da ona, eta orain ez baldin bada kontua mugitzea, ez da onik etorriko, nekazariarentzat, esan nahi dut.

Zer diozu nekazari euskaldunaz, zeure buruaz? Azpeitiarra ama, Lantziegoko ikastolako lehen andereñoa, bertan sortua zu, euskaraz ere badakien belaunaldi bateko kide Arabako Errioxan...

Askok ez luke sinetsiko. Hor ari dira asko, bateko EGA eta besteko hizkuntza profilak ateratzen. Hor dabilta nire koadrilako asko. Euskaraz hitz egiteko ohiturarik ez dugu, egia da, tartean ez bada ikastolara lanera etorritako irakasle gazteren bat gurekin batera irteten dena, edo halakoren bat. Hor ibiliko gara dozena erdi lagun, euskaraz Lantziegon.

Nekazari ikusten duzu zeure burua luzaro Lantziegon?

Bai. Hauxe izango da nire bizia. Nekazari. Enpresaburu? Enpresa hitzak xarma kentzen dio gure lanari. Nahiago dut nekazari izan. Upategi handiak dira enpresa, ez gu, nekazariok. ■

